

Karel Čapek

DÁŠEŇKA čili Život štěněte

Znění tohoto textu vychází z díla Dášeňka čili život štěněte tak, jak bylo vydáno v Československém spisovateli v roce 1983 (ČAPEK, Karel. *Zahradníkův rok ; Měl jsem psa a kočku ; Kalendář*. 14. vyd. Zahradníkůva roku, 9. vyd. Měl jsem psa a kočku, 4. vyd. Kalendáře . Praha : Československý spisovatel, 1983. 392 s. Spisy, sv. 12.).

Další díla Karla Čapka naleznete online na [www stránkách Městské knihovny v Praze: www.mlp.cz/karelcapek](http://www.mlp.cz/karelcapek).

Elektronické publikování díla Karla Čapka je společným projektem Městské knihovny v Praze, Společnosti bratří Čapků, Památníku Karla Čapka a Českého národního korpusu.

Když se to narodilo, bylo to jenom takové bílé nic, do hrsti se to vešlo; ale anžto to mělo pár černých ušisek a vzadu ocásek, uznali jsme, že to je psisko, a protože jsme si přáli mít psí holčičku, dali jsme tomu jméno Dášeňka.

Dokud to bylo bílé nic, bylo to slepé, bez očí, a co se nožiček týče, inu, mělo to dva páry čehosi, čemu se při dobré vůli mohlo říkat nožičky. Ale protože tu ta dobrá vůle byla, byly tu i nožičky, třebaže ještě za mnoho nestály; kdepak, stát se na nich nedalo, takové byly vratké a slaboučké, a s chůzí to byla, holenku, teprve potíž. Když se do toho Dášeňka pořádně obula (totiž ona se neobula, ale vykasala si na to rukávy) (přesněji řečeno, ani rukávy si nevykasala, ale jenom si, jak se říká, plivla do dlaní) (rozumějte mi, ona si ovšem nemohla plivnout do dlaní, protože ještě plivat neuměla a dlaně měla tak maličké, že by si do nich netrefila), zkrátka když se do toho Dášeňka pořádně dala, dokutálela se za půl dne od máminy zadní nohy k mámině noze přední, přičemž se cestou třikrát nakrmila a dvakrát vyspala. Spát a jíst uměla totiž hned od narození, tomu se učit nemusela; proto to dělala horlivě po celý boží den, a myslím, že i v noci, když se na ni nikdo nedíval, spala stejně svědomitě jako ve dne – takové to bylo pilné štěně.

Krom toho uměla pištět; ale jak štěně piští, to nakreslit nedovedu a ukázat bych vám to také nemohl, protože na to nemám dost tenký hlas. I mlaskat uměla Dášeňka od narození, když sála mámino mlíčko, ale víc už nic; jak vidíte, nebylo s ní zprvu mnoho řeči, ale její mamince (jmenuje se Iris a je hrubosrstá foxteriérka) to stačilo: celý den si měla se svým nunátkem Dášeňkou co povídat a šuškat, očichávala ji, líbala a lízala, čistila a jazejčkem umývala, česala a hladila, pěstovala ji, krmila ji, laskala ji, hlídala ji, své vlastní huňaté tělíčko jí podestýlala za polštář, a to se to, panečku, Dášeňce spalo! Abyste věděli, tomu se říká láska mateřská a u lidských maminek je to taky tak, však vy víte. Jenže lidské maminky dobře vědí, co a proč dělají; ale taková psí maminka to neví, jenom cítí, že jí to příroda káže. “Haló, psí paničky,” káže hlas přírody, “pozor, pokud to vaše

maličké je slepé a nanicovaté, pokud se to neumí samo bránit, ba ani se schovat nebo volat o pomoc, nesmíte se od toho ani hnout, to vám povídám; musíte hlídat, svým tělem je krýt, a kdyby se blížil někdo podezřelý, tedy hrr na něj a zadavte ho!”

Iris to vše brala strašně doopravdy, a když se přiblížil jeden podezřelý advokát, běžela ho zadávit a roztrhla mu nohavici; a když se blížil jeden spisovatel (však to byl Josef Kopta), chtěla ho také zadávit a kousla ho do nohy, a jedné ženské osobě roztrhala celé šaty, ba vrhala se útočně i na úřední osoby, jako je listonoš, popelář, elektrikář a ten pán od plynu. Krom toho ohrožovala množství veřejně činných osob, sápalá se na jednoho poslance, měla jakési nedorozumění i se strážníkem, a dík své ostrážitosti a bojovnosti uchránila svého jedináčka od všech úkladů, nepřátel a zloby světa. Taková psí maminka, pánové, nemá snadný život: lidí je mnoho a všechny pokousat nemůže.

Toho dne, kdy Dášeňka slavila desítidenní výročí svého života, potkala ji první velká událost: když se ráno probudila, shledala k svému úžasu, že vidí – zatím jen na jedno oko, ale ono i jedno oko je, abych tak řekl, veliký krok do světa. Byla tím tak překvapena, že vykvikla, a toto památné kviknutí bylo počátkem psí řeči, která se jmenuje štěkání. Dnes už Dášeňka umí nejenom mluvit, nýbrž i nadávat a pouštět hrůzu; ale tehdy to jen tak vyjeklo, jak když nůž sjede po talíři.

Hlavní ovšem bylo to nové oko; do té doby musela Dášeňka hledat jen čumáčkem, kde má maminka ty dobré knoflíky, co z nich prýští mlíčko; a když se pokoušela lézt, musela před sebou strkat svůj černý a lesklý nos, aby nahmatala, co je před ní. Ba, lidi, takové oko, i když je jen jedno, je znamenitý vynález: jen mrkneš, a víš, ouha, tady je stěna, tuto jakási propast, a to bílé je máma. A když chceš spát, očičko se zaklopí, a dobrou noc, mějte mě rádi. A co abychom se zase probudili? Otvírá se jedno oko, a vida, otvírá se i druhé, mžourá trochu, a už se vykulí celé; a Dášeňka se od té chvíle dívá na svět dvěma očima a spí na dvě oči, takže už nemusí vyspávat tak dlouho a může víc času věnovat tomu, aby se naučila

sedět a chodit a ledacos jiného důležitého pro život. Inu, je to pokrok.

Neboť v tu chvíli se ozval opět hlas přírody a kázal: “Ty, Dášeňko, když už máš kukadla, dívej se před sebe a zkus chodit.” Dášeňka tedy pohnula ouškem, že jako slyší a rozumí, a zkusila chodit. Nejdřív vysunula pravou přední nožičku dopředu, a co teď? “Teď dej dopředu levou zadní,” napovídal jí hlas přírody. Sláva, povedlo se to. “A teď tu druhou zadní,” radil hlas přírody, “zadní, povídám, zadní, ne přední! I ty hloupá Dášeňko, vždyťs nechala ještě jednu nožičku vzadu! Počkej, nemůžeš jít dál, pokud si ji nepřitáhneš; povídám, tu pravou zadní si zastrč pod zadeček! Ne, to není nožička, to je ocásek, ocáskem se nedá chodit. To si pamatuj, Dášeňko, o ocásek se nemusíš starat, ten jde sám za nožičkami. Tak co, máš všechny tlapky pohromadě? No sláva, a teď znovu: vysunout pravou přední, hlavu trochu výš, aby tam bylo místo pro nožičky, tak, dobře, teď levou zadní, a teď pravou zadní (ale ne tak daleko od těla, Dášeňko, pod sebe ji musíš dát, pod sebe, aby se ti břicho po zemi neplouhalo), tak, a teď levou přední, výborně, tak vidíš, jak to jde. Teď si chvilku odpočiň, a zase znovu: jedna – dvě – tři – čtyři, hlavu nahoru, jedna – dvě – tři – čtyři.”

2

Jak vidíte, děti, dá to hodně práce, a hlas přírody, jemine, to je vám přísný učitel, nic takovému štěněti nesleví. Jenže někdy nemá kdy napovídat, protože musí učit lítat mladého vrabce nebo ukázat housence, které listy žrát a kterých nechat. Tehdy uloží Dášeňce jenom domácí úkol (například přejít v úhlopříčně celou psí boudu z rohu do rohu) a nechá ji, aby se s tím, chudera malá, dřela sama. Dášeňka dává pozor, až jazejček samou pozorností vyplazuje: pravá přední – teď levá zadní (jezusmankote, která vlastně je levá, ta nebo ta?) – a druhá zadní (kdepak já ji mám?) – a co teď? “Špatně,” volá na ni hlas přírody, celý udýchaný, jak učí vrabce lítat, “musíš dělat

menší kroky, Dášeňko, a hlavu nahoru a tlapky pěkně pod sebe znovu!" Copak hlas přírody, tomu se to káže; ale když jsou ty nožičky měkké jako z nití a třesou se jako z rosolu, dělejte s nimi něco! A když máme takový plný bříšek a takovou velikou hlavu, myslíte, že to je malá práce? Dášeňka si sedne zdrceně uprostřed boudy a fňuká. A tu je máma Iris, těší psí holčičku a dá jí napít; pak obě usnou, ale Dášeňka se hned probouzí, vzpomněla si, že nedodělala domácí úkol, a drápe se rovnou přes mámin hřbet do toho druhého rohu psí boudy. "Dobře, Dášeňko," chválí ji hlas přírody, "budeš-li se takhle pilně učit, bude z tebe pejsek rychlý jako vítr."

To byste nevěřili, co má takové štěně práce: když se neučí chodit, spí; když nespí, učí se sedět (a to není jen tak, pánové: to zase hlas přírody hartusí: "Sed' rovně, Dášeňko, hlavu nahoru a neohýbej tak záda; pozor, sedíš si na hřbetě, teď zase si sedíš na nožičkách, a kde máš ocásek? Na ocásku si také nesmíš sedět, protože bys jím nemohla vrtět," a tak dále - samé napomínání).

A i když štěně spí nebo pije, má přitom za úkol, že musí růst; každý den mají být nohy o něco delší a silnější a krk o něco vytáhlejší a čumáček o něco zvědavější - to víte, když mají růst všechny čtyři nohy najednou, dá to hromadu práce. A na ocásek nezapomenout, aby rostl a sílil a nezůstal takový myší; foxteriéři přec mají mít oháňku silnou jako klacík a švihat jí, až to sviští. A musí se umět stříhat ušima, hýbat ocáskem, hlasitě kvičet a kdesi cosi. Tomu všemu se musí Dášeňka učit. Už umí chodit po nožičkách; pravda, někdy některou nohu ztratí, neví, kde ji má, a musí si sednout, aby ji zase našla a dopočítala se všech čtyř; pravda, někdy se svalí, ale na to už je zařízena celá jako váleček, jen se kutálet. Ale život štěněte je ukrutně složitý: teď zase mu rostou zuby.

Nejdřív byly jako krupičky, ale ныčko nějak rostou do špiček; čím jsou špičatější, tím mocněji propuká v Dášeňce potřeba zaměstnávat se kousáním. Naštěstí jsou na světě věci neobyčejně vhodné ke kousání, například máminy uši nebo lidské prsty; vzácněji se

Dášeňce naskytne špička lidského nosu nebo boltec člověčího ucha – dostane-li se k nim, hryže je s náruživým rozkošnictvím. Nejhuř je na tom matka Iris: má břicho do krve rozkousané Dášeňčinými zuby a rozdrásané jejími drápky; kojí věrně tu malou surovkyni (surovečku, surovnici, surovčici, surovinku – safra, jak by se mělo říkat holčičce od surovce?), ale přitom bolestí mrká. Nic platno, Dášeňko, s mateřskou stravou už bude konec; musíš se začít učit ještě jednomu umění: žrát z misky.

Pojď sem, malá, tady máš misku s mlíčkem. Cože, ty nevíš, co se s tím dělá? Inu, strčí se k tomu čumáček, vyplázne se jazyk, namočí se v tom bílém a honem se zasune zpátky, aby na něm zůstala kapka toho bílého; a to se dělá znovu, bis, repete a da capo, až je miska prázdná. Nedívej se tak hloupě, Dášeňko, nic na tom není; nu tak, dej se do toho, alou!

Dášeňka nic, jen poulí oči a třese ocáskem.

Ech, ty hloupá, když to nejde jinak, musím ti do mlíčka strčit tvůj nechápvavý nos, chtěj nebo nechtěj: tak! – Dášeňka je zdrcena násilím, které se na ní stalo; má čumáček a vousy smočené v mléce, musí se olíznout jazejkem, a namoutě kutě, ono je to dobré. A teď už ji nic nezdrží: leze sama za tím dobrým bílým, hrne se hlavou a tlapkami do misky, rozlévá mléko po zemi a rousá si v něm všechny čtyři, ba i uši a ocásek; musí přijít máma a olízat ji, ale začátek je učiněn; za pár dní bude už Dášeňka vylizovat misku, jako když bičem mrská, a přitom vůčihledě poroste jako z vody, ba co dím, jako z mléka. Tož si z ní, děti, vezte příklad a pilně jezte, abyste rostly a sílily na duchu i na těle, tak jako to znamenité štěně, jemuž se dostalo jména Dášeňka.

3

Mnoho vody uteklo a zejména mnoho loužiček bylo vyceděno. Dášeňka už není bezmocný uzlíček s třesoucím se ocáskem, nýbrž náramně samostatný, chlupatý a všetečný, zubatý a neposedný,

žravý a ničivý tvor. Přírodopisně řečeno, vyvinul se z ní obratlovec (neboť se vrtí jako na obrtlíku) z čeládky šelem šelmovských a psovitých, podčeleď neposedů, rod šmejdilů, rodina tatrmanů, odrůda tajtrlíků černouchých. Jde si, kam se jí zlíbí; celý dům, celá zahrada, celý vesmír, až kam plot sahá, jsou jejím majetkem. V tomto vesmíru je plno věcí, které je nutno vyzkoušet co do jejich kousatelnosti a případně sežratelnosti; je tu plno tajemných místností, ve kterých lze provádět zajímavé pokusy, kde se nejlíp dělají loužičky. (Dášeňka se rozhodla pro mou pracovnu a její okolí, ale někdy dává přednost jídelně.) Dále je třeba zjišťovat, na čem se nejlíp spí (zvláště na utěrkách, v člověčí náruči, uprostřed kvetoucího záhonu, na smetáku, na čerstvě vyžehleném prádle, v koši, v nákupní tašce, na kozí kůži, na střevících, v pařeništi, na lopatce se smetím, na rohoži, ba i na zemi). Jsou předměty, které slouží zábavě, například schody, z nichž se lze úspěšně střemhlav skutálet (to je vám psina, myslí si Dášeňka, padajíc po hubě ze schodů); jsou předměty nebezpečné a nevypočitatelné, jako třeba dveře, které ducnou do hlavy nebo skřípnu tlapku či ocásek, když se toho nejmní nadáte. V takovém případě Dášeňka zakvílí, jako by ji na nože bral, a ještě chvíli štká v konejšivé lidské náruči; pak dostane pro útěchu slupnout něco dobrého a jde si zase spadnout ze schodů.

Přes některé špatné zkušenosti je Dášeňka přesvědčena, že se jí nemůže nic stát a že se nad její psí hlavou nevznáší žádné nebezpečí. Neuhne smetáku a s důvěrou čeká, že smeták uhne jí; obyčejně to smeták udělá. Vůbec Dášeňka má příbuzenskou náklonnost ke všemu chlupatému, ať je to smeták, nebo žíně (které rve z pohovek), nebo vlasy lidí, s kterými přichází do bližšího styku. Nevyhne se žádné lidské botě; to je věc člověka, aby se vyhnul štěněti, no ne?

Všichni, kdo žijí v domě, jsou nuceni dílem se vznášet, dílem klást nohy opatrně jako na tenkém ledu; člověk nikdy neví, kdy mu to zoufale zakvíčí pod botou. To byste, pánové, nevěřili, jak je takového štěněte všude plno. V ničem Dášeňka nepočítá se zlou vůlí a různými úklady a nástrahami tohoto světa; třikrát skočila po hlavě

do vodní nádrže v zahrádce, protože jí prostě nešlo na rozum, že by ve vesmíru bylo něco, po čem se nedá báječně běhat. Načež byla teple zabalena a dostala pro útěchu špičku člověčího nosu, aby se z toho leku zotavila kousáním toho nejlepšího, co vůbec je.

4

Ale abychom to brali po pořádku, tedy 1. hlavní, co má Dášeňka na práci, je běhat. Teď už to, panečku, nejsou ty namáhavé a potácivé první kroky, nýbrž sportovní výkony vyššího stupně, jako běh, cval, trysk, skok daleký, skok vysoký, let, hon, kalup, pelášení, sprint, spurt na deset yardů, dále různé pády, jako pád nosmo, hřbetmo, pád na hlavu, kotrmelec v běhu s jedním nebo více přemety, rozběhy s překážkami, běh s handicapem (například s utěrkou v hubě), různé způsoby kutálení, překocení, svalení, přemetů, veletočů a dopadů, útok, útěk, odskok a úprk, zkrátka všechno, co lehká psí atletika obnáší. V tom oboru jí dává lekce její obětavá máma; žene se po zahradě přes záhony a jiné překážky, letí jako chlupatý šíp a Dášeňka spurtuje za ní; máma zakličkuje, a protože tohle je něco, co malá ještě nedovede, udělá parádní kotrmelec, neboť jinak se neumí zastavit. Nebo máma obíhá v kruhu a Dášeňka za ní; ale protože ještě neví, co je to odstředivá síla (fyzika se u pejsků učí až později), vyhodí ji odstředivá síla do vzduchu skvělým přemetem. Po každém takovém fyzikálním úkazu si Dášeňka sedne na zadeček a velmi se diví.

A pak, abych řekl pravdu, ono takové štěně nemá ve svých pohybech ještě tu pravou míru. Chce udělat krůček, a zatím ji to vymrští jako z praku; chce skočit, a místo toho sebou mrskne, jako by ji vystřelil. Víte, mládí rádo tak trochu přepíná. Dášeňka vlastně neběží: ono to běží samo; a neskáče: ono jí to hází. Její rychlost je rekordní: za tři vteřiny stačí porazit hromadu květináčů, spadnout po hlavě do pařeniště na semenáčky kaktusů a přitom ještě třiašedesátkrát zavrtět ocáskem. Ať to někdo zkusí po ní!

2. Hryzat, to je také to hlavní, co má Dášeňka na práci. Rozkouše jednoduše všechno, nač přijde, zejména proutěný nábytek, smetáky, koberce, anténu, střevíce, štětku na holení, fotografické potřeby, škatulky sirek, provázky, květiny, mýdlo, šaty a zejména knoflíky; nemá-li nic z toho po ruce, kouše v nářek. Má nesmírnou vytrvalost v hryzáni: sežrala roh koberce a lem běhounu; račte uznat, že to je na takové zvířátko slušný výkon. Za krátkou dobu svého působení se zdarem rozžvýkala:

1 garnituru proutěného nábytku.....	Kč 360,-
1 povlak na pohovce.....	Kč 536,-
1 koberec starý.....	Kč 700,-
1 běhoun zánovní.....	Kč 940,-
1 hadici zahradní.....	Kč 136,-
1 kartáč.....	Kč 16,-
1 pár sandálů.....	Kč 19,-
1 pár střevíců domácích.....	Kč 29,-
různé.....	Kč 263,-

Úhrnem..... Kč 2999,-

(Račte laskavě přepočítat.) Z toho plyne, že takové čistokrevné štěně hrubosrstého foxteriéra má pro bratra cenu 2999 Kč. Rád bych věděl, nač podle toho přijde čistokrevné štěně řekněme lva berberského.

Někdy se udělalo v domě takové zvláštní ticho, Dášeňka byla někde v koutě tichá jako pěna; chválabohu, oddychl si člověk, to psisko mizerné tam nejspíš usnulo, dá aspoň na chvíli pokoj. Za nějaký čásek je to ticho už drobet podezřelé; člověku to nedá a jde se podívat, cože je Dášeňka tak dlouho klidná. Dášeňka se vítězně zvedá a vrtí ocáskem: pod ní jsou cucky a třísky něčeho, na čem se už nedá poznat, co to vlastně bylo. Myslím, že to byl kartáč.

3. Neméně důležité jsou jiné sporty, například přetahování. V tom jí obvykle musí pomáhat maminka Iris; a protože pejskové nemívají k použití lano, slouží jim k přetahování, co tak najdou: klobouk, punčocha, tkaničky střevíců a jiné užitečné předměty. To

se rozumí, máma Dášeňku přetáhne a vleče ji po celé zahradě; ale Dášeňka nepovolí, zuby stisknuty, jen oči poulí a nechá se smýkat tak dlouho, až se dotyčné lano přetrhne. Není-li po ruce máma, lze pěstovat přetahování i bez ní, například s prádlem pověšeným k sušení, s fotografickým aparátem, s květinami, se sluchátkem telefonu, se záclonami nebo s anténou; ledacos se najde v člověčí boudě, na čem lze vyzkoušet sílu zubů i svalů, vytrvalost a sportovního ducha.

4. Řeckořímsko-psí zápas je další, a pokud se Dášeňky týče, také nejoblíbenější cvik těžké atletiky. To se obvykle Dášeňka vrhne s nádhernou bojovností na mámu a zakousne se jí do nosu, do ucha nebo do ocásku; máma setrese odpůrce a popadne ho za krk; nastává takzvaný infighting, to jest, oba borci se kutálejí v ringu (zpravidla na trávníku) a není vidět nic než neobyčejné množství předních i zadních nohou zmítajících se v chumlu chlupů, někdy to zakvikne, někdy z toho vítězně mávne ocásek, oba zápasníci divoce vrčí a dorážejí na sebe všemi čtyřmi, načež Iris vyskočí a oběhne třikrát celou zahradu, pronásledována bojovnou Dášeňkou; pak to začne znovu. To se rozumí, máma předvádí exhibiční zápas, nekouše doopravdy; ale Dášeňka v zápalu boje rve, trhá a kouše maminku, co jen síly má. Chudák Iris nechá v každém zápase nejeden chlup; čím víc roste, sílí a ježatí Dášeňka, tím je máma rozedranější a vypelichanější. Inu, s dětmi je kříž, to vám dosvědčí vaše maminka.

Někdy už chce mít máma pokoj a uklidí se někam před svou nadějnou dcerou; tu tedy se Dášeňka potýká se smetákem, svádí rozhořčený boj s nějakým hadrem nebo podniká neohrožené výpady na lidské nohy. Přijde návštěva, a Dášeňka se jí bleskurychle vrhne na kalhoty a rve je. Návštěva se nuceně usmívá, myslí si "Jdeš, neřáde", ale ujišťuje, že má moc ráda pejsky, hlavně když se jí pověsí na nohavice. Nebo se Dášeňka takovému hostu vrhne na střevice a tahá z nich tkanice; umí je rozvázat nebo utrhnout, než ten pán řekne pět (například "Pro pět ran"), a má z toho ukrutnou psinu (ne ten pán, ale Dášeňka).

5. Vedle toho Dášeňka se zálibou provozuje rytmiku a cvičení prostrná (například drbání zadní nohou za uchem nebo pod bradou nebo zakusování domnělé blechy ve vlastním kožiše, kterýžto cvik slouží k pěstění grácie, ohebnosti a vůbec přízemní akrobacie).

Nebo někde v záhonku květin pěstuje trénink v zákopnictví; jelikož je z rodu teriérů čili myšařů, učí se vyhrabávat ze země myšičku. Musel jsem ji občas vytáhnout za ocásek z díry, kterou vyhrabala; ji to zřejmě baví, ale mne ne – prosím vás, čouhá-li člověku ze záhonku místo kvetoucí lilie jenom psí ocásek, je to trochu, abych tak řekl, pro zlost. Mně se, Dášeňko, zdá, že to už s tebou nepůjde; nic platno, budeš muset jít z domu. Ba, povídá maminka Iris moudrýma očima, ono to už s tou holkou nepůjde. Koukej, člověče, jak od ní vypadám celá oškubaná a umolousaná; nejvyšší čas, aby mi narostly nové šatičky. A pak, heleď: já už tu sloužím pět let – jednomu je přece jen líto, když se každý mazlí jen s tou nezbedou a mne si skoro nevšimne. Abys věděl, ani se nenažeru – ona si sežere své, a ještě jde do mé misky. Žádný vděk, pane. Už je načase, aby to děvče šlo někam do služby.

A tak nadešel den, kdy si pro Dášeňku přišli cizí lidé a odnesli si ji v aktovce za našeho horlivého a blahovolného ujišťování, jaké je to znamenité a hodné štěňátko (toho dne rozbila ještě okna v pařeništi a vyrvala ze země celý záhonek mečíků), jak je způsobná a mírná a vůbec, takového druhého štěněte už není. Tak spánembohem, Dášeňko, a dělej dobrotu.

V domě je blahodárné ticho; chválabohu, teď už se nemusí člověk pořád děsit, jakou škodu či neplechu to ztrápené psisko kde ztropí. Zaplať pánbůh, že je pryč. – Ale ono je najednou až mrtvo v domě. Nu, co to? Lidé se sobě vyhýbají, aby se nemuseli dívat navzájem do očí; člověk se ohlíží po všech koutech, a ono nikde nic, nikde loužičky –

V psí boudě mlčky, jen mrkáním, pláče oškubaná a utahaná maminka Iris.

JAK SE FOTOGRAFUJE ŠTĚNĚ

Řeknu to rovnou: špatně; a vyžaduje to krajní trpělivosti od štěněte i od fotografa.

Dejme tomu, slunce zasvítí na dojemnou scénu štěněte žeroucího z misky. Člověk se tryskem řítí pro fotografický aparát, aby zvěčnil tento působivý výjev ze života štěněte. Nežli se vrátí s aparátem, je miska ovšem prázdná. "Honem, nalejte Dášeňce ještě jednu misku mlíčka," káže fotograf a s náležitou odbornou rychlostí nařídí expozici a zaostří objektiv, zatímco se Dášeňka hrdinně dává do druhé misky. "Tak, teď je to pěkné," vydechne fotograf, a v tu chvíli zjistí, že zapomněl dát do aparátu film. Než jej tam vloží, sežere Dášeňka druhou misku mléka. "Dejte jí ještě jednou," káže fotografující člověk a honem zaostřuje. Jenže Dášeňka si vezme dohlavy, že už nebude a nebude žrát. A že prý ne. Marné jí domlouvát. Marné jí strkat nosánek do mléka. Nechce, a basta. S povzdechem odnáší fotograf svůj aparát domů; a Dášeňka, vědoma si svého vítězství, jde nyní spořádat třetí porci mlíčka.

Dobrá, podruhé už je člověk lépe připraven a má nabitý aparát po ruce. Sláva, teď si Dášeňka ve svém rejdění na chvílku sedla; teď honem zaostřit, - a v ten okamžik, kdy stiskneš spoušť, štěně sebou mrskne a je totam. Pokaždé sebou mrskne, když cvakne spoušť, a odletí rychlostí jednoho metru za setinu vteřiny.

Tak takhle to nejde, musí se na to jinak. Zatímco fotograf zaostřuje, postaví se dva bližní k Dášeňce a povídají jí pohádky, aby vydržela hačat. Ale Dášeňka nemá zrovna chuť na pohádky, nýbrž chce honit mámu. Nebo jí je horko na sluníčku a začne fňukat. Nebo v rozhodném okamžiku hodí hlavou s takovou rychlostí, že se na desce místo bílého štěněte ukáže bílá čmouha. Když takto zkazila desku, uklidní se Dášeňka a sedí jako pecka.

Zkusili jsme ji přinutit mírným výpraskem, aby pět vteřin poseděla: vzpouzela se jako posedlá. Podpláceli jsme ji kousíčkem masa: slupla je a hrnula se za dalším soustem s takovou čilostí, že to zas nešlo. Ono to vůbec nešlo. Pánové, spíš se dá fotografovat pád

do propasti nebo blesk na nebi než život štěněte. Říkám vám to proto, abyste dovedli ocenit těch několik obrázků, které se podivuhodnou náhodou nepokazily. Bylo k tomu třeba takového štítka jako k tomu, aby člověk našel v uhláku diamant jako pěst. Já jsem takový diamant sic nenašel, ale musí to být příjemné překvapení.

Na té fotografické páračce je nejzajímavější, když se takové štěně vyvíjí (myslím v černé komoře ve vývojce). To nejdříve vyleze černý čumáček, pak se zalesknou černé oči, načež se ukážou černé slechy; ale nos, jak se na pejska sluší, vykoukne z obrázku první.

Zkrátka, máte-li fotografický aparát, pořídte si k němu štěně; máte-li štěně, pořídte si k němu fotografický aparát, a pak zkuste své štěstí. Je to napínavé, napínavější než lov na plachou zebrou nebo tygra bengálského. A více vám už o tom neřeknu: přesvědčte se sami.

POHÁDKY PRO DÁŠEŇKU, ABY TIŠE SEDĚLA

Pohádka o psím ocásku

Tak poslouchej, Dášo, když budeš chvíli pěkně sedět, povím ti pohádku. O čem pohádku? No, třeba pohádku o psím ocásku.

Tak jednou byl jeden pejsek, Foxlík se jmenoval. Víš, jak vypadal? Celý bílý byl a měl jenom černá ušiska, a oči černé jako gagát, a čumáček černý jako antracit; a jako znak, že je pravý a čistokrevný teriér, měl v puse na patře černou skvrnu, jako ty ji máš. Vidíš, ty o ní ani nevíš; jednou ti ji ukážu v zrcadle, až budeš na celé kolo zívát. A ocásek ti měl takhle dlouhý, skoro tak dlouhý, jako byl jeho vlastní rodokmen, a tím ocáskem dovedl švihat, že jím mohl tulipány stínat. To neměl dělat, Dášeňko, ale takovou měl sílu v ocásku.

Ten pejsek Foxlík byl veliký hrdina a nikoho se nebál. Hodné lidi nekousal a návštěvy taky ne, to se totiž nemá dělat, ale když slyšel o

někom nedobřem, třeba o loupežníkovi, tak na něho šel a zadával ho: chytil ho jednoduše za krk a zatřepal jím, až bylo po něm. Jednou slyšel, že v horách žije v takové skalní boudičce čili jeskyni přeukrutný drak. Víš, co je to drak? To je takový zlý a nepěkný sedmihlavý pes, který požívá zvířata i lidi, ba i pejsky, jen si to považ; představ si, co toho takový drak sežere, když má sedm hlav. A na toho strašného draka se Foxlík vypravil, že ho jako zadává. A co myslíš, zadával ho? To se rozumí, že zadával; skočil mu na ucho, jako ty to děláš mamince, a drak nařikal a utekl. Takový byl ten Foxlík hrdina.

Podruhé se vypravil, aby zadával obávaného obra, který bydlel až tamhle někde na Pankráci. Ten obr byl pověstný lidojed a pejskožrout a slyšel na hrozné jméno Antoušek. Foxlík se ho nebál, protože měl na krku psí známku (to je takový čarovný amulet, co dodává pejskům ohromnou sílu, – proto každý řádný pes nosí psí známku). A co bys řekla, zadával ho? Zadával. Skočil mu na nohy a roztrhl mu nohavici; a když ten obr Antoušek viděl, že Foxlík má na krku čarovnou psí známku, zaklel tak hrozně, že to až sírou zasmrádlo, a utekl. To máš radost, vid'?

A do třetice všeho dobrého se ten udatný Foxlík vypravil proti samotnému přeukrutnému tatarskému chánovi, který se jmenoval Pelichán a bydlel tamhle ve Strašnicích. Nejdřív na toho Tatara statečně zaštěkal. Chán Pelichán se lekl, až mu srdce spadlo do kalhot, a třásl se tak, že nemohl ani své brejle najít. A protože neměl brejle, viděl špatně, a jak ten Foxlík neohroženě mával ocáskem, myslel si, že to mává nějakou šavlí či palašem. I popadl svůj vražedný meč a počal jím šermovat proti Foxlíkovu ocásku, a také mu ho, nešlechtník jeden, špičku usekl. Foxlík, to se rozumí, se dožral, nechal ocásek ocáskem, naježil srst a zakousl se Tatarovi do kalhot. Ale protože tomu Tatařínovi spadlo srdce do kalhot, prokousl hrdina Foxlík srdce chána Pelichána, a ten na místě padl mrtev a víckrát se v kraji neukázal.

Na věčnou paměť toho slavného vítězství nad krvežíznivým Tarem si všichni přímí a čistokrevní potomci rekovného Foxlíka,

takzvaní hrubosrstí foxteriéri, dávají useknout špičku ocásku. Také ty, Dášeňko, si ji dáš useknout, až přijde čas. Pravdaže to trochu bolí, ale musí se to provést šikovně.

Tak, a už to je. Děkuju za posezení.

Proč teriéři hrabou

Pěkně sed', Dášeňko, a neházej sebou; já jen zaostřím a stisknu spoušť, hned to bude. Zatím se dovíš nějakou pohádku, třeba proč pejskové teriéři hrabou v zemi. Lidé říkají, že tam hledají myšičky. Kdepak myšičky! Tys ještě nikdy myšičku neviděla, a přece, ty neřáde, hrabeš v mých záhonech. A víš ty, proč to děláš? Nevíš; tak já ti to povím.

Už jsem ti vypravoval pohádku, kterak bohatý Foxlík, praotec všech pravých foxteriérů, v boji s Tatarem o ocásek přišel. Když porazil toho sveřepého chána, našel na zemi uťatou špičku své slavné a rekovné oháňky; a protože nechtěl, aby si s jeho bývalým ocáskem nakonec kočky hrály, zahrabal jej hluboko do země. A sed' hezky, ty neposedo.

Od té doby se všichni správní foxteriéri honosili hrdinnými činy svého velikého předka a na památku po něm nosili ocásky uťaté. Ale pejsci jezevčící, kteří nosí ocásky dlouhé, jim záviděli jejich slavné dějiny, a počali zlomyslně tvrdit a štěkat, že to není pravda, že podle moderního dějepisného badání nebylo žádného boje s Tatařinem a že prý vůbec žádný praotec Foxlík ani chán Pelichán nebyl; prý je to jen, jak se říká, pouhá pověst, nemající historického podkladu.

To se rozumí, to si hrubosrstí foxteriéri nedali líbit a štěkali, že pohádka o Foxlíkovi je pravda pravdoucí a že důkazem toho jsou jejich useknuté ocásky. Ale jezevčící jsou potměšilí a tvrdohlaví; namítali, že si ocásek může dát useknout, kdo chce, že na Malé Straně je dokonce jeden kocour s useknutým ohonem, a že zkrátka neuvěří, dokud neuvidí pravý uťatý ocásek bohatýra Foxlíka

Velikého. Ať prý foxteriéri najdou ten posvátný pozůstatek svého vznešeného předka a dokážou svůj slavný původ.

Tak od té doby, Dášeňko, hledají foxteriéri ocásek svého praotce, zahrabaný kdesi hluboko v zemi. Vždycky když si vzpomenou, jak se jim jezevčici posmívají, začnou horlivě hrabat a rýt čumáčkem do země, aby vyčuchali, není-li tam pochován ocásek jejich praotce. Dosud jej nenašli, ale jednou se ho jistě dohrabou; pak prý postaví pro něj veliké mauzoleum z mramoru se zlatým nápisem: Cauda Foxlii, což znamená ocásek Foxlíkův.

A vidíš, Dášeňko, od vás foxteriérů jsme to odkoukali my lidé a také se pořád hrabeme v zemi; hledáme tam popelnice a kostry pradávných lidí a ukládáme je do muzeí. Ne, Dášo, ty kosti tam nejsou ke kousání, jenom k dívání.

Hotovo.

O Foxovi

Když budeš moment držet, Dášeňko, povím ti pohádku o Foxovi.

Foxlík byl sice největším foxteriérem v dějinách, ale nebyl prvním foxteriérem na světě. První foxteriér, kterého Stvořitel stvořil, se jmenoval Fox, a ten Fox byl čistě bílý, bez jediné poskvrnky. Jakkak by nebyl bílý jako družička, vždyť byl stvořen pro ráj, aby si hověl na klíně andělů. Co tam v tom ráji dostával žrát? No, smetanu a syrečky; maso ne, protože andělé jsou vegetariáni. A ten Fox byl hravý a neposedný jako všichni foxteriéri; a když se šel před ráj vyvenčit – fuj, co si myslíš, v ráji přece nemohl dělat loužičky, to se nesluší, vždy v bytě se to také nemá dělat, pamatuj si to a vem si příklad z Foxe, který vždycky zaškrábal na vrata ráje, že se mu jako chce jít ven – počkej, kde jsem to přestal? Aha, jak Fox několikrát denně šel z ráje ven. A tam si z neposednosti hrál s čerty. Nejspíš si myslel, že to jsou nějakí pejsci, protože mají ohony, kdežto andělé mají jenom křídla. Jak si s nimi hrál? Honil se s nimi po louce, do chvostů je kousal, po zemi se s nimi kutálel a podobně. A když zase

zašteká u vrat ráje, aby ho pustili dovnitř, měl na sobě hnědé skvrny od země a černé skvrny, jak se otřel o čerty. Od té doby mají foxteriéři černé a hnědé skvrny, víš?

A jednou řekl Foxovi jeho kamarád čert, takový čertík mrňavý, rarášek, diblík, štěně od čerta: "Ty, Foxi, já bych se chtěl jen na moment podívat, jak to v ráji vypadá. Vem mne tam s sebou!" "To nejde," řekl Fox, "oni tě tam nepustí." "Tak víš co," řekl čert, "vem mne do tlamičky a prones mne dovnitř. Do huby se ti nikdo dívat nebude."

Fox si dal z dobroty srdce říci, vzal toho čerta do tlamičky a proklouzl s ním do ráje; a aby to na něm nebylo vidět, vrtěl vesele ocáskem. Ale Stvořiteli, to se rozumí, není nic utajeno. "Děti, děti," řekl, "mně se zdá, že tu má někdo čerta v těle."

"Já ne, já ne," křičeli všichni andělé, jen Fox nic neřekl, aby mu čert z huby nevyletěl. Vyhrkl jen "Haf" a honem zase zavřel hubu.

"Nic naplat, Foxi," pravil Stvořitel, "když máš v sobě čerta, nemůžeš sloužit andělům. Jdi na zem a provázej člověka."

Od té doby, Dášeňko, mají všichni foxteriéři raráška v těle a v tlamičce na patře černý flíček od čerta. Tak je to.

A už můžeš běžet.

O Alíkovi

Počkej, Dášeňko, dnes tě budu fotografovat, jak sedíš moudře a způsobně na zápraží.

Tak jednou ti byl jeden foxteriér, Alík se jmenoval; byl pěkně bílý, uši měl krásně hnědé a na zádech nádhernou černou skvrnu jako dečku. A ten Alík žil v krásné zahradě, plné květin, motýlů a myšiček, a byla tam nádržka s bílými a růžovými lekníny, ale ten Alík do ní nikdy nespádl, protože nebyl takový blázen a třeštidlo jako někdo.

Jednou byl horký den a schylovalo se k bouři a dešti; a protože, vímeť, všichni psi před deštěm žerou trávu, žral trávu i Alík. A co se

nestalo: v té trávě bylo jedno stébélko trávy čarovné, která se latinsky jmenuje *Miraculosa magica*, a ten Alík, nevěda o tom, to stébélko rozkousal a sežral. V ten okamžik se Alík změnil v překrásného bílého prince s hnědými lokýnkami a nádhernou černou skvrnou na zádech. V první chvíli neměl Alík tušení, že už není pejsek, ale že je zaklet do prince, a chtěl se ještě podrbat zadní nohou za uchem; teprve při tom shledal, že má na nohou zlaté střevice – Ale tak počkej, Dášo!

(Zde, na nejnapínavějším místě, Dášeňka přestala poslouchat a rozběhla se za vrabcem. Následkem toho pohádka o Alíkovi nemohla být dopověděna a nemá konec.)

O dobrmanech

Pravda, někteří jiní psi mají také useknuté ocásky, například dobrmani – však víš, jak vypadá dobrman, ne? Je to takový černý nebo hnědý halama, samé nohy, a ocásek má ufiknutý u samého zadečku. Ale to není na památku po Foxlíkovi, kdepak! Sed' tiše, a já ti povím, proč se dobrmanům utínají ocásky.

Byl jednou jeden dobrman a měl takové hloupé jméno, Astor nebo Felix, tak nějak. A ten Astor nebo Felix byl tak hloupý, že si neuměl jinak hrát, než že si honil dokolečka svou vlastní oháňku. "Počkej chvílku," vrčel na ni, "já si do tebe jen tak drobátko kousnu." "Nepočkám," řekl ocásek. "Počkej, nebo se budu zlobit," zaštěkal dobrman. "Nepočkám," smál se jeho ocásek.

"Když nepočkáš," hrozil dobrman, "tak tě sežeru!"

"A že nesežereš!" vsázel se ocásek.

Tu se ten dobrman dopálil, skočil po svém ocásku, chňapl po něm a sežral jej; a byl by možná sežral sebe celého, kdyby nepřiběhli lidi a nerozehnali ho koštětem.

Od té doby lidé usekávají dobrmanům ocásky u samého zadečku, aby si je ti dobrmani nemohli sežrat.

Hotovo. To nám to dnes rychle šlo, co?

O chrtech a jiných psech

Kdepak, chrty nestvořil Stvořitel, to by byla mejlka; chrty stvořil zajíc. Nejprve stvořil Stvořitel všechna zvířata, a psy, jakožto ty nejlepší, si nechal na konec. Aby mu to šlo rychleji od ruky, nachystal si tři hromady: hromadu kostí, hromadu masa a hromadu chlupů, a z těch tří hromad dělal psy. Nejdřív udělal foxteriéry a stájové pinče, – proto jsou tak chytrí; a když se chtěl pustit do dalších, zvonilo poledne. “Nu dobrá,” řekl Stvořitel, “když padla, nechám. toho; však v jednu hodinu zase začnu tvořit.” A šel si odpočinout.

A vtom podle té hromady kostí přeběhl zajíc. V těch kostech to zaharašilo, vyletěly a začaly štěkat a honit zajíce. Tím se z nich udělal chrt. Proto je chrt nic než samá kostička, ani lotu masa na sobě nemá.

Ta hromada masa, ta z toho dostala hlad; počala se vrtět a funět, a udělal se z ní buldog neboli boxér a šel se nažrat. Proto jsou boxéři samé maso.

A když to viděla ta hromada chlupů, podrbala se a šla se taky nažrat. Tak vznikl bernardýn, který je samé chlupy, a ze zbytku těch chlupů vznikl pudlík, který je také samé chlupy, a zbyl tam ještě jeden chumáček chlupů, a z toho se udělal takzvaný japončík čili pejsánek pekinský.

Když se Stvořitel vrátil o jedné hodině ke svým třem hromadám materiálu, nebylo tam už skoro nic. Zbyl tam jen jeden dlouhý ocásek, pár uší od ohaře, čtyři malé nožičky a jeden hrozitánský trup. Ja, co s tím? Tak z toho Stvořitel udělal jezevčíka neboli dakla.

Pamatuj si to, Dášo, a nevšímej si chrtů, ani buldogů, ani bernardýnů, ani pudlů, protože to nejsou ti praví psi pro tebe. A konec.

O psích zvycích

Co ti dnes, Dášeňko, povím, není žádná pohádka, ale pravda pravdoucí. Doufám, že chceš, aby z tebe byl vzdělaný pejsek, a že budeš dávat pozor.

Před mnoha sty a tisíci lety nežil ještě pes s člověkem. Tehdy totiž byl člověk ještě divoký a nedalo se s ním žít. A proto psi žili ve psích smečkách, ale ne v lesích jako srnky, nýbrž na velikánských loukách, které se jmenují prémie čili stepi. Proto má každý pes podnes tak rád louku a běhá po nich, až se mu uši třepou.

Víš-li pak, Dášeňko, proč vlastně se každý pes třikrát otočí dokolečka, než si lehne ke spaní? To je proto, že dokud žili psi ve stepi, museli si pod sebou udupat vysokou trávu, aby si v ní vyšlapali pelíšek a pěkně se jim leželo. To dělají podnes, i když spí v lenošce, jako to děláš ty.

A víš, proč si psi v noci odpovídají štěkáním? To je proto, že si ve stepi museli dávat znamení, aby v noci našli svou smečku.

A víš, proč zvedají nožičku na každý kámen a pařez a pokropí jej? To dělali v prerii, aby každý člen jejich smečky čuchnul a poznal, aha, tady byl náš kolega, neboť tuto na kameni nechal svůj podpis.

A víš, proč vy pejskové zahrabáváte do země kosti a kůrky chleba? To jste dělávali před tisíci lety, abyste měli nějaké sousto schováno pro dobu hladu. Tak vidíš, jak jste byli odjakživa moudří.

A víš, proč pes začal žít s člověkem? To bylo tak. Když člověk viděl, že psi žijí ve smečkách, začal také žít ve smečkách. A protože taková lidská smečka ulovila spoustu zvěře, bylo kolem jejího tábora naházeno mnoho kostí. A když to psi viděli, řekli si: "Co já se budu honit za zvěří, když u lidí je kostí habaděj?" Od té doby začali psi doprovázet lidské tábory, a tak to přišlo, že lidi a psi patří dohromady.

Teď už nepatří pes do psí smečky, ale do smečky lidské. Ti lidé, se kterými žije, jsou jeho smečka; proto je má rád jako své bližní.

Tak, a teď běž a hoň se po louce; to je tvá prémie.

O lidech

Nic platno, Dášo, už brzo budeš muset jít mezi jiné lidi a budeš patřit do jiné smečky. Tak já ti něco povím o lidech.

Podle tvrzení některých zvířat je člověk zlý, i mnozí lidé to říkají; ale nevěř tomu. Kdyby byl člověk zlý a necitelný, vy pejskové byste se k němu nepřidali a podnes byste žili divoce ve stepích. Ale z toho, že s ním kamarádíte, je vidět, že vás už před tisíci lety hladil a škrabal za uchem a krmil.

Lidí je několikero druhů. Jedni jsou velcí, štěkají hlubokým hlasem jako ohaři a mívají fousy. Říká se jim tatínkové. Těch se drž, protože ti vedou lidskou smečku, a proto tak trochu pouštějí hrůzu. Když budeš dělat dobrotu, neublíží ti ani za mák, naopak tě podrbou za uchem. To ty máš ráda, vid'?

Druhý druh lidí je o něco menší, štěká tenkým hlasem a má čumáček hladký a holý. To jsou maminky, a těch se, Dášeňko, drž, protože ty tě nakrmí a někdy ti vyčešou kožíšek a vůbec se budou o tebe starat a hladit tě a nedají ti ublížit. Jejich přední tlapky, to ti je samá dobrota.

Třetí druh lidí je maličký, trochu větší než ty, a piští a kvičí jako štěňata. To jsou děti, a těch se drž. Děti slouží k tomu, aby si s tebou hrály a tahaly tě za ocásek a honily se s tebou po prérii a vůbec aby byla nějaká psina. Jak vidíš, je to v lidské smečce správně zařízeno.

Někdy si budeš hrát na ulici s pejsky a bude ti s nimi dobře a veselo, protože je to tvá krev a tvůj rod; ale doma, Dášo, doma se budeš cítit jen mezi lidmi. S těmi tě pojí něco divnějšího a jemnějšího nežli krev. To něco je důvěra a láska.

Tak běž.

Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech

1890

Narozen 9. 1. v Malých Svatoňovicích. Otec MuDr. Antonín Čapek (1855-1929), matka Božena, rozená Novotná (1866-1924). Sourozenci: Helena (1886-1961), provdaná Koželuhová, ovdověla, od roku 1930 provdaná Palivcová; Josef (1887-1945) ženatý od roku 1919.

1895-1901

V Úpici, kde rodina bydlí, navštěvuje obecnou školu a jednu třídu měšťanské školy.

1901-1909

Středoškolská studia začíná v Hradci Králové, posléze pokračuje v Brně, končí maturitou v Praze.

1907

Rodina se stěhuje z Úpice do Prahy.

1909-1915

Studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, anglistiku, germanistiku a bohemistiku. (V letech 1910-1911 studuje v Berlíně a v Paříži.) V listopadu 1915 je promován na doktora filozofie.

1917

Působí jako domácí učitel Prokopa Lažanského na zámku v Chyších u Žlutic. V říjnu nastupuje do redakce Národních listů.

1921-1938

Je členem pražské redakce Lidových novin, v letech 1921-1923 pracuje v Městském divadle na Královských Vinohradech jako dramaturg a režisér.

1922

Poprvé představen prezidentu T.G. Masarykovi.

1925

Je zvolen předsedou československé odbočky Penklubu, kterou pomáhá založit. Stěhuje se s bratrem Josefem do nového domu na Vinohradech.

1931

Jmenován členem mezinárodního výboru pro duševní spolupráci Společnosti národů (stálý výbor pro literaturu a umění).

1933

Pracuje ve Výboru pro pomoc německým uprchlíkům, je místopředsedou Penklubu.

1934

Organizuje pomocnou sociální akci Demokracie dětem.

1935

Žení se s Olgou Scheinpflugovou, počátky stavebních úprav domu ve Strži, který novomanželé dostali od Václava Palivce do doživotního užívání.

1937

Účastní se světového kongresu Penklubů v Paříži.

1938

Podílí se na organizaci světového kongresu Penklubů v Praze. Opakovaně je navrhován na Nobelovu cenu za literaturu. Po mnichovské konferenci (29. - 30.9. 1938) čelí nenávislné kampani, bojuje s českým fašismem a prožívá nejtěžší období svého života. Umírá 25.12. na zápal plic. Pohřeb na Vyšehradě se koná 29.12.

První vydání knih Karla Čapka

- 1917 - Boží muka
- 1918 - Pragmatismus čili Filozofie praktického života
 - Krakonošova zahrada
 - Nůše pohádek
- 1920 - Loupežník
 - Kritika slov
 - RUR
- 1921 - Trapné povídky
 - Ze života hmyzu (společně s Josefem Čapkem)
- 1922 - Lásky hra osudná (společně s Josefem Čapkem)
 - Zářivé hlubiny a jiné prózy
 - Továrna na absolutno
 - Věc Makropolis
- 1923 - Italské listy
- 1924 - Krakatit
 - Anglické listy
- 1925 - Jak vzniká divadelní hra a průvodce po zákulisí
 - O nejbližších věcech
- 1927 - Adam stvořitel
 - Skandální aféra Josefa Holouška
- 1928 - Hovory s T.G.M. (1. díl)
- 1929 - Povídky z jedné kapsy
 - Povídky z druhé kapsy
 - Zahradníkův rok
- 1930 - Výlet do Špatněl
- 1931 - Hovory s T.G.M. (2. díl)
 - Marsyas čili na okraji literatury
- 1932 - Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívažek
 - Obrázky z Holandska
 - Apokryfy
 - O věcech obecných čili zoon politikon

- 1933 - Dášenska čili život štěněte
- Hordubal
- 1934 - Povětroň
- Obyčejný život
- 1935 - Hovory s T.G.M. (3. díl)
- Mlčení s T. G. Masarykem
- 1936 - Válka s mloky
- Cesta na sever
- 1937 - Bílá nemoc
- Jak se dělají noviny
- První parta
- 1938 - Matka
- Jak se co dělá
- 1939 - posmrtně - Život a dílo skladatele Foltýna (torzo románu)